FORMATS
Revista de Comunicació Audiovisual

#5
2009

REVISTA DE LLIBRES

Agamben: Ninfe

A cura de

Raffaele Pinto

Com retornant als orígens d'una reflexió que durant més de trenta anys ha actuat com un potent i innovador revulsiu teòric en la crítica primer italiana i després europea, Giorgio Agamben presenta a *Ninfe* un anàlisi del contingut eminentment sexual de les imatges i de les icones que el revelen, mostrant el seu pervasiu ventall de manifestacions culturals, des d'allò fisiològic a allò teològic, passant per allò estètic. Si al seu treball de 1977 (*Estancias. Las palabras y el fantasma en la cultura occidental*) l'èmfasi queia sobre l'imaginari poètic, tal com originàriament el modelitzaren els trobadors, i sobre la vinculació del desig amb el fantasma femení que la paraula poètica evoca, amb *Ninfe* el filòsof il·lumina l'aspecte mític de la imatge fantasmàtica, que coincideix amb éssers femenins representats com a mig camí entre els animals i els homes, i que desperten el desig sexual gràcies al poder seductor de la seva naturalesa, indecisa entre allò material i allò espiritual.

Amb el seu característic estil conceptual (hereu, més que cap altre, de l'estil de Walter Benjamin), sistemàticament oscil·lant entre l'aforisme i l'assaig, Agamben ens guia en una trepidant visita pels santuaris hermenèutics de la imatge, llocs de la cultura occidental (literària, filosòfica, artística) en la qual el seu estat ambigu i problemàtic emergeix amb enlluernadora evidència conceptual. L'anàlisi transita per llocs aparentment inconnexos, i que en canvi l'agudesa del crític mostra com substancialment coherents i pertinents en la il·lustració del tema en objecte. El moviment imperceptible de vídeoimatges exposades en un museu, un tractat renaixentista sobre la dansa, un assaig d'Aby Warburg sobre Durero, les memòries il·lustrades d'un ancià americà obsessionat per les nenes… i així contínuament fins a la controvertida relació entre sensibilitat i intel·lecte que va contraposar a teòlegs aristotèlics i filòsofs averroistes al segle XIII: cada capítol ens sorprèn amb una imatge de cultura, pensament o art imprevisible i fascinant, enigmàtica en la seva formació inicial, i llavors aclarida en el seu significat i en la seva relació amb totes les altres. Especialment impactant és la

relació entre la fixació de la imatge (a la qual tendeixen per camins diferents els moviments del cos que dansa i la fotografia) i la captura del temps, energia dinàmica que converteix la imatge en fantasma, o sigui en actiu principi de torbació i fascinació de la ment de l'espectador. La comparació del cos fixat i sublimat en imatge amb la víctima de Medusa (la mítica deessa infernal que petrificava als que la miraven), suggereix una extraordinària cadena de connexions entre les mirades de l'amant, del pintor i del fotògraf.

Per trobar analogies o models d'aquesta peculiar manera de pensar (que s'expandeix per successives fulguracions intuïtives) hem de recórrer al gran assaig de Benjamin sobre el *Drama barroc alemany*, en el qual l'al·legoria es descriu com el nou significat que al món rep després de l'esfondrament del seu sentit teològicament ordenat. Sota la mirada al·legòrica d'Agamben, la història cultural d'occident (en el moment històric actual, en el qual aquesta història sembla desintegrar-se en fragments inconnexos d'experiències estètiques insensates) torna a adquirir un sentit unitari, una justificació ideal, tot i que sigui en la instantània conceptual d'una intuïció crítica enlluernadora.